

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

Мелітополь 2021

Студентська науково-технічна конференція «ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ». Факультет економіки та бізнесу: студентська науково-технічна конференція, збірник тез доповідей. м. Мелітополь, 28 травня 2021 року. – Мелітополь: ТДАТУ ім. Дмитра Моторного, 2021. – **59** с.

У збірнику представлено виклад тез доповідей і повідомлень поданих на студентську науково-технічну конференцію «Проблеми та перспективи економічного розвитку України» Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного.

Тези доповідей та повідомлень подані в авторському варіанті.

Відповідальність за представлений матеріал несуть автори.

ЗМІСТ

1. Астанін І.Є. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	5
2. Бондаренко К.С. РОЛЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ У СИСТЕМІ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	8
3. Єгикян А.Р. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ: ЙОГО СУТНІСТЬ, ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	11
4. Кіпоть І.Є. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ АУДИТУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	15
5. Клімова А.О., Гришко Р.С. ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	18
6. Лактіонов Є.Є., Лебедка А.О. НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	21
7. Мальчев Б.Р. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД.....	24
8. Нафастович А.В. ФАКТОРИ НЕРІВНОМІРНОГО РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ В УКРАЇНІ.....	28
9. Нестерчук А.М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ СТРАХУВАННЯ.....	32
10. Оголь В.М. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	35
11. Самохвалова А.Ю. ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ТА МЕТОДИ ЇХ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ.....	39
12. Тригубляк А.В. ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК СУЧАСНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ.....	42
13. Трусова А.О. ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ІНДУСТРІЇ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	46
14. Цой В.С. ПРИНЦИП «ВИТЯГНУТОЇ РУКИ» В ПОДАТКОВІЙ ПОЛІТИЦІ.....	50
15. Чугунова А.С. СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	54
16. Шварик О. М. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ.....	57

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Некомерційні організації продовжують коригувати свої цілі і пріоритети, щоб відповідати мінливим тенденціям. Як зазначають вчені та практики, в останні роки виникає гостра потреба у вивченні основних проблем функціонування третього сектору, а також напрямків підвищення ефективності їхньої діяльності.

Як показує проведений аналіз, третій сектор продовжує розвиватися в умовах постійних змін і з кожним роком все більше нарощує темп розвитку і поширення. В 2007 році некомерційні пожертвування досягли піку, а потім різко впали через світову кризу і для того, щоб вийти на попередні показники розвитку знадобилося кілька років через високу інфляцію, уповільнення економічного зростання і скорочення особистих заощаджень [1]. Спад в економічному розвитку дав значний поштовх до росту інших секторів, таких, як неприбуткові організації.

Аналіз напрацювань вчених дозволив узагальнити основні проблеми, з якими стикається некомерційний сектор, у наступних площинах [3]:

- фінанси (необхідність залучення коштів для надання суспільних послуг);
- конкурентоспроможність (недостатнє приділення уваги впізнаваності бренду з метою мобілізації залучення ресурсів);
- ефективність (ускладнення із оцінкою ефективності функціонування у зв'язку із відсутністю чіткого алгоритму та звітуванням донорам);
- інфраструктура (низька ефективність використання власних ресурсів для творення надійної інфраструктури);

- легітимність (зловживання по жертвами та недовіра з боку суспільства);
- управління (відсутність досвіду у керівного складу цих організацій);
- Взаємовідносини із державою (відсутність оптимальної моделі).

Некомерційні організації можуть впливати на державну політику або безпосередньо шляхом вирішення проблем, або шляхом реалізації суспільних інтересів за рахунок фінансування зі сторонніх джерел. Для уникнення соціальної напруги дані формування і держава повинні співпрацювати на основі узгодження стратегій розвитку організацій та державних пріоритетів [2].

Відповівши на цей ряд питань, неприбуткові організації зможуть оцінити себе та визначити подальший шлях розвитку. На нашу думку, основними із напрямів їх успішного подальшого функціонування мають стати наступні:

- використання напрацювань у науці з метою подолання виявлених проблем;
- тісна співпраця із сферою бізнесу та державою задля залучення фінансових ресурсів та їх використання на реалізацію затребуваних соціальних цілей;
- залучення довгострокових інвесторів та донорів шляхом створення позитивного іміджу та грантових історій;
- створення якісного контенту послуг, що надаються;
- дотримання принципів етичності при здійсненні діяльності задля підвищення довіри з боку суб'єктів ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Попова Т.В. Моделі взаємовідносин держави та неприбуткових організацій. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва* : зб. наук. праць. Харківський НАДУ. 2015. Випуск 4 (11). С. 76-80.

3. Greensmith, J. Trends in fundraising and giving by International NGOs [Електронний ресурс] / Greensmith J. – Режим доступу: <https://www.globalpolicy.org/home/176-general/31454-trends-in-fundraisingand-giving-by-international-ngos.html?tmpl=component&print=1&page=>

РОЛЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ У СИСТЕМІ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. У сучасному положенні дестабілізації економіки, що супроводжується обмеженням доступу до фінансових ресурсів, виключно господарюючі суб'єкти малого бізнесу за відповідної підтримки здатні вплинути на швидке й ефективне розв'язання економічних проблем в Україні. Не потребуючи величезних стартових вкладень, дрібним підприємцям під силу стимулювати розвиток конкурентної боротьби, сприяти економічному росту держави одночасно на національному та міжнародному рівнях.

Мета дослідження. Обґрунтувати значення малих підприємницьких структур для оптимізації економічної ситуації в країні, проаналізувати позитивні сторони зарубіжного досвіду щодо регулювання розвитку малого бізнесу.

Основні матеріали дослідження. Значення малого бізнесу обґрунтоване провідною позицією в економічній системі країни, він першочергово складає основу дрібнотоварного виробництва, забезпечує швидку окупність понесених витрат, надає свободу ринкового вибору, забезпечує достатню насиченість ринку товарами повсякденного попиту й споживчими послугами, формує якісну структуру ВВП, і при цьому характеризується високою мобільністю та гнучкістю, актуальними і найбільш прийнятними для сучасності формами управління, а також бореться з монополізмом [1, с.81].

Ключова роль малих бізнесових структур полягає у наступному:

1) саме підприємництво являється важелем економічних перетворень. Підприємець провадить свою діяльність винятково заради привабливої перспективи одержання прибутку. Початківці як правило шукають незайняті ніші й звертають увагу на найбільш вигідний з грошової точки зору бізнес.

Результат такої діяльності приносить хорошу віддачу, навіть інколи перевершуючи середньостатистичні показники;

2) розширення списку малих підприємств формує сприятливі умови для розвитку конкуренції, яка є основним маркером нормального економічного фону. Конкуруючи, організації намагаються притримуватися вчасної заміни матеріально-технічної бази, постійно оновлюють продуктивний асортимент, стають максимально відданими ринку та споживачу;

3) завдяки малому бізнесу спостерігається взяття курсу на раціональне використання усіх наявних ресурсів, адже постійний господарський ризик тримає підприємця у жорстких рамках і буквально змушує вдаватися до економії;

4) невеликі підприємства стають пунктами формування нових робочих місць у періоди циклічних економічних спадів та обумовленої цим чинником перенасиченості ринку працездатною робочою силою;

5) малому бізнесу також властиве згладжування соціальної напруги у суспільстві шляхом утворення середнього класу, а також воно сприяє демократизації ринкових відносин [2, с.22-24].

Провідні країни світу роблять серйозні ставки на малий бізнес, віддаючи йому домінуючу позицію, що проявляється в кількісному і якісному вираженні. Варто відзначити, що у розвинених державах зарубіжжя малі підприємницькі структури приносять близько 50-70% валового внутрішнього продукту, тоді як в Україні цей показник становить менше 20% [3, с.35]. Продовжуючи приводити в порівняння іноземний досвід, наприклад, у Китаї суб'єкти малого підприємництва провадять свою діяльність на основі Закону «Про стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва», введеного в дію у 2002 році. Окрім законодавчого регулювання, підтримку для розвитку малого бізнесу активно надають спеціально створені державні фонди. Уряд Японії охоче видає субсидії для малих підприємств, які працюють в області високотехнологічної та наукоємної промисловості. Держава виступає поручителем в отриманні кредитів, і з метою спрощення процедури

кредитування була започаткована Корпорація страхування малого та середнього підприємництва та асоціації з гарантування кредитів. Німеччина потурбувалася про розробку програм сприяння розвитку представників не великомасштабного виробництва серед яких: «Концепція розвитку науково-технічної політики по відношенню до підприємств малого та середнього підприємництва», «Стимулювання заощаджень для відкриття власного бізнесу». Іспанія відзначається низьким рівнем бюрократії, де підприємці менше ніж за добу можуть зареєструвати власне мале підприємство й отримати ліцензію тощо [4].

Висновки. Таким чином підприємства малого бізнесу користуються значною підтримкою у всьому світі. Україна також намагається вводити особливі лояльні умови для їх довгочасного існування, активізації відкриття власних справ, однак поки що прикладених зусиль недостатньо. Жорсткі умови банківського кредитування, відсутність фінансової та інформаційної підтримки, тиск з боку крупних корпорацій виводять малі підприємства зі строю ще на етапі зародження. Необхідно найближчим часом змінити підхід для нарощення середовища малого бізнесу: стимулювати підприємницьку ініціативу, вводити пільги, об'єднувати реєстраційну процедуру тощо.

Список використаних джерел:

1. Білик Т.О. Мале підприємництво: розвиток та прибутковість / Т.О. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 10. С. 78-84.
2. Фролова В.Ю. Актуальні проблеми діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні / В.Ю. Фролова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2017. № 1(37). С. 16-34.
3. Черняєва О.В. Сутність і значення малого підприємництва у світовій економіці / О.В. Черняєва, А.Ю. Гриненко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Вип. 3(08). С. 33-42.
4. Малий бізнес зарубіжний досвід: вебсайт. URL: <https://pro-biznes.com.ua/statt-pro-bznes/malij-biznes-zarubizhnij-dosvid.html> .

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ: ЙОГО СУТНІСТЬ, ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Під внутрішнім аудитом розуміють організовану систему контролю на підприємстві, що діє в інтересах його керівництва або власників підприємства, регламентовану внутрішніми документами, метою якої є додержання встановленого порядку здійснення бухгалтерського обліку і надійності функціонування внутрішнього контролю. При цьому, внутрішній аудит не є одним із видів внутрішньогосподарського контролю та не може замінити його.

Система внутрішньогосподарського контролю існує на будь-якому підприємстві, проте важливо знати в якому вона вигляді і наскільки ефективна на конкретному підприємстві. Керівник підприємства є головним з організації внутрішньогосподарського контролю. Крім того, головний бухгалтер разом з керівником підприємства несе відповідальність за порушення правил і положень, що регламентують здійснення обліку та складання звітності, тому він також здійснює функції контролю на підприємстві особисто і через працівників бухгалтерії.

Головною метою внутрішнього аудиту є пошук шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства та його структурних підрозділів. Внутрішній аудит повинен виконувати роль діагностичного засобу в управлінні господарською діяльністю підприємства. На думку вітчизняних вчених [1-3], головними завданнями внутрішнього аудиту є:

- 1) удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення і мобілізація резервів його зростання;
- 2) удосконалення організації діяльності підприємства;
- 3) запобігання втратам ресурсів і здійснення необхідних змін у середині підприємства;

- 4) допомога управлінському персоналу в підвищенні ефективності виконання його функцій;
- 5) забезпечення задоволення потреб органів управління в частині надання контрольної інформації з різних питань та ін.;
- б) завдання діагностики стану економічної безпеки.

У кожному разі керівництво або власник підприємства, з огляду на зазначені вище завдання, мають самостійно вирішувати для себе питання про доцільність використання внутрішнього аудиту.

Розглядаючи питання про форму організації служби внутрішнього аудиту на конкретному підприємстві, слід підкреслити, що це питання також має вирішуватися власником або керівником залежно від мети і завдань, поставлених перед цією службою. У будь-якому разі служба внутрішнього аудиту має бути укомплектована кваліфікованими кадрами, які зможуть виконувати покладені на них функціональні обов'язки. Набагато важливіше місце служби внутрішнього аудиту в організаційній структурі підприємства, оскільки від цього значною мірою залежить ступінь об'єктивності результатів її діяльності.

Основна ознака, за якою внутрішній аудит відрізняють від зовнішнього, полягає в тому, що він залежний, тобто підпорядкований керівництву тієї фірми, де він провадиться. Проте об'єктивність внутрішнього аудиту забезпечується ступенем його незалежності в організаційній структурі управління підприємством [2].

Ефективний внутрішній аудит може знизити витрати компанії на зовнішній аудит, але не може скасувати його необхідність для компанії. Також важливо врахувати те, що не рекомендується користуватися послугами зовнішнього аудитора компанії для проведення внутрішніх аудитів, оскільки подібне поєднання може призвести до втрати принципу незалежності, що є одним із першорядних чинників у роботі зовнішнього аудитора.

До проблемних аспектів внутрішнього аудиту слід віднести [3]:

- 1) недостатню кількість методичних розробок з аудиторського контролю;
- 2) неефективність діючої нормативно-правової бази в питанні внутрішнього аудиту;
- 3) брак достатнього досвіду аудиторської діяльності;
- 4) недостатню кількість кваліфікованих аудиторських кадрів;
- 5) відсутність типових форм документів з аудиту в цілому та внутрішнього аудиту.

Перераховані проблемні аспекти розвитку внутрішнього аудиту в Україні призводять до меншої ефективності здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві та недовіри до такої системи. Хоча із впровадженням внутрішнього аудиту фірма має істотні переваги, зокрема: виявлення резервів засобів та джерел підприємства, розробка рекомендацій щодо удосконалення системи обліку на підприємстві, що в кінцевому випадку призведе до економії витрат. Ефективна система внутрішнього аудиту на підприємстві значно підвищить зацікавленість інвесторів до таких підприємств [3].

Ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення проблем щодо організації внутрішнього аудиту на підприємствах. На великих підприємствах варто запровадити систему внутрішнього аудиту з тим, щоб за цю роботу відповідала конкретна особа, група осіб або спеціальний відділ. А фінансування такої служби слід здійснювати за рахунок виявлених резервів підвищення ефективності роботи, зниження собівартості й збільшення прибутків.

Окрім завдань контрольного характеру, служба внутрішнього аудиту має розв'язувати завдання економічної діагностики, розробки фінансової стратегії, оцінки рентабельності комерційних угод. Діяльність внутрішнього аудиту необхідно розглядати не лише як перевірку системи бухгалтерського обліку і звітності, а й як сукупність аудиторських послуг, здійснюваних за вимогою керівництва підприємства й у зв'язку з потребами управління. Вирішення таких проблем спрямоване на зміцнення позицій та авторитету внутрішнього аудиту в Україні [4].

При наявності необхідних методичних розробок, нормативно-правової бази, внутрішніх нормативів аудиту та типових форм документів з аудиту організація служби внутрішнього аудиту на підприємстві дасть змогу:

- 1) забезпечити ефективне функціонування, стабільність і відповідний визначеним цілям розвиток підприємства в умовах ринкової конкуренції;
- 2) зберігати і продуктивно використовувати ресурси та потенціал підприємства;
- 3) своєчасно виявляти і мінімізувати комерційні, фінансові та інші ризики в управлінні підприємством;
- 4) сформувати адекватну сучасним умовам господарювання, які постійно змінюються, систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління, що дасть змогу миттєво реагувати на зміни внутрішнього й зовнішнього середовища та своєчасно адаптувати функціонування підприємства до цих змін.

Список використаних джерел:

1. Журавлева Д.Г. Внутрішній аудит: необхідність впровадження в сучасних умовах / Д.Г. Журавлева // *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Майбутнє – аудит”*. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – С. 270–271
2. Макеєва О. Перспективи розвитку внутрішнього аудиту в Україні / О. Макеєва // *Економіст*. – 2010. – № 6. – С. 54–57.
3. Майданевич Ю. П. Проблеми організації внутрішнього аудиту на підприємствах / Ю. П. Майданевич // *Міжнародний збірник наукових праць*. – 2009. – № 1. – С. 250.
4. Каліцінська К.О. Роль внутрішнього аудиту в системі економічної безпеки підприємства // *Серія: Економіка та підприємництво*, 2011. – №3–с.136.

Кіпоть І.Є.
здобувач вищої освіти бакалавр, ОПП Облік і оподаткування
Науковий керівник – Сахно Л.А.
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ АУДИТУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова економіка заснована на цифрових технологіях, тісно пов'язаних як з електронними, так і з цифровими товарами і послугами. В умовах цифрової економіки функції аудитора розширюються, при цьому зростає коло компетенцій та обов'язків. Потреби роботодавців вимагають підготовки кваліфікованих фахівців, здатних вирішувати складні спеціалізовані завдання і прикладні завдання в області бухгалтерського обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування. Для цього необхідно використовувати в навчальному процесі останні досягнення економічної науки, а також систематично підвищувати кваліфікацію і дотримуватися норм професійної етики.

Цифрова економіка - це тип економіки, для якого характерно активне впровадження і використання технологій цифрового зберігання, обробки і передачі інформації в усіх сферах людської діяльності.

Наявність потреби в єдиному інформаційному просторі стає головною ознакою цифрової епохи. Таким чином, шлях розвитку аудиту повинен втілити в собі результати сучасних цифрових технологій, фундаментальної та прикладної науки. Збір, опис, зберігання і обробка даних в цифрову епоху економіки змінюється і стає логічним поєднанням сучасних наукових розробок в рамках бухгалтерської інформаційної системи. Сучасні проблеми вимагають від аудитора хоча б базового розуміння інформаційних і комунікаційних технологій; цифрові навички стають основною вимогою для персоналу.

Основними перешкодами для розвитку цифрової економіки в Україні є фінансові та юридичні. Фінансові заважають діяльності українських компаній на світових ринках, особливо щодо необмеженого надходження коштів на

рахунки, відкриті в Україні. А юридичні не сприяють поширенню ідеології спільної економіки на внутрішніх ринках [1].

Аудитор повинен вміти оцінювати, синтезувати аналітичні висновки та стратегічні пропозиції. Тоді поєднання технологічних інновацій та навичок аудиторів стане ефективним.

Теорія і практика аудиту змінюється в сучасних умовах для інтеграції з ІТ-технологіями [2]. Представники даної професії повинні мати певні навички, необхідні для конкурентоспроможності в цифровому соціально-економічному середовищі. Розвиток аудиту у зв'язку з оцифруванням соціально-економічних відносин пов'язаний, насамперед, із впровадженням ІТ-засобів та технологій, що прагнуть подолати недоліки існуючої системи аудиторського аналізу та контролю [3].

Оновлення цифрової трансформації аудиту в майбутньому будуть тільки збільшуватися, оскільки використання ІТ-інновацій дозволяє вирішувати нові проблеми, модернізувати концепції обробки і передачі інформації і сприяє підвищенню ефективності аудиторських процесів. Крім звичайних функцій аудиту і звітності, є необхідність посилити процеси управління та ІТ-послуги.

Модернізація ІТ-бухгалтерії відповідно до вимог інформаційної економіки повинна складатися з програмного, інформаційного, організаційного та методологічного компонентів [4]. Ці компоненти стають найважливішими інформаційними системами, які інтегровані навколо веб-системи.

Якісний розвиток цифрових послуг в аудиті має на меті не тільки мінімізувати людський фактор у прийнятті рішень, а й отримати швидку якісну інформацію про процеси. Водночас, оцифрування – це інструмент для створення, впровадження та використання переваг системи аудиту, що вдосконалюється ІТ-технологіями [4].

Отже, аудит в умовах цифрової економіки вимагає гнучкості облікового процесу і відповідних знань від співробітників при впровадженні та використанні інформаційних систем і технологій нового покоління для генерації своєчасної та достовірної інформації про діяльність підприємства.

Значні технологічні та інформатизаційні зрушення, спричинені цифровізацією економіки, а також зростання інформаційного потенціалу економічного простору стимулюють модернізацію аудиторської науки, сприяють розвитку методології та організації облікового процесу, актуалізують проблему позиціонування облікової системи і підвищення престижу професії аудитора.

Список використаних джерел

1. Канцедал Н.А. Бухгалтерський облік цифрової епохи. Бухгалтерський облік та фінанси. 2019. С. 29–34.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/kubiv/tsifrova-ekonomika-pro-novimozhlivosti-dlja-ukrajini-2282520.html>
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/>

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

В сучасних умовах економічної та політичної кризи в Україні на перший план виходять питання забезпечення фінансової безпеки на різних рівнях економічного устрою, від фінансів окремих домогосподарств до загальнодержавних фінансів. Як показує практика розвинених країн, одним з основних драйверів забезпечення фінансової безпеки є реалізація принципів фінансової інклюзії, яка представляє собою розширення доступу звичайних громадян, бізнесу до фінансових продуктів і сервісів, незалежно від доходу, віку, місця проживання чи виду діяльності.

Саме фінансова інклюзія, у поєднанні з довірою до фінансово-кредитної системи з боку населення та бізнесу, є стимулюючим фактором спрямування заощаджень в інвестиційну сферу, зменшення рівня тінізації економіки, зростання фінансової стійкості суб'єктів господарювання, і як наслідок збільшення рівня державних надходжень та забезпечення фінансової безпеки.

Фінансова інклюзія - це процес забезпечення вчасного й повноцінного доступу до широкого спектра фінансових продуктів та послуг, поширення їх використання серед усіх прошарків суспільства через впровадження існуючих інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю й освітою з метою просування як фінансового добробуту, так і економічної та соціальної інклюзії [1, с.118].

В останніх публікаціях наукового і практичного характеру, а також керівних документах державної влади поняття фінансової інклюзії розглядається у трьох аспектах:

1) доступність фінансових послуг, тобто можливість споживача дійсно скористатися послугою через контакт з фінансовим посередником;

2) фінансова грамотність, тобто здатність споживача здійснити усвідомлений вибір послуги, повністю усвідомлюючи вигоди та ризики від користування нею;

3) захист прав споживача – гарантія безпечного, прогнозованого та якісного надання послуги, забезпечена третьою стороною.

Національний банк України визначив фінансову інклюзію однією зі своїх стратегічних цілей. Фінансова інклюзія – створення умов для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та ціною, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві [2].

Реалізація цілі досягатиметься через формування та розвиток системи захисту прав споживачів, Національну стратегію та заходи з підвищення фінансової грамотності українців та розвиток безготівкової економіки.

Робота над підвищенням рівня фінансової інклюзії та фінансової грамотності є довгостроковою, тому вимагає координації та взаємодії різних стейкхолдерів та партнерів для досягнення поставлених цілей.

До фінансової екосистеми України входять населення, організації, державні установи тощо. Національний банк також належить до неї й виконує функції, закріплені за ним у Конституції України та Законі України «Про Національний банк України».

Щоб належно виконувати свої функції, Національний банк має ефективно взаємодіяти з усіма групами учасників фінансової екосистеми, ураховуючи їхні потреби та інтереси.

За результатами опитування мешканців міст та сіл України віком від 18 років, проведеного у 2019 р. [3], рівень проникнення фінансових послуг в країні значно нижчий за світові норми: в середньому, один українець має лише одну банківську картку та один поточний рахунок в банку. Інші послуги використовуються або у разі крайньої потреби (зокрема кредитні картки), або за традицією (депозити, їх мають менше 10% населення), або навіть без

усвідомлення сутності послуги (наприклад, страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів).

Виправлення ситуації що склалася в першу чергу бачиться у невідкладних діях як з боку держави, так і фінансово-кредитних установ за підтримки держави, спрямованих на підвищення фінансової грамотності населення, бізнесу шляхом проведення тренінгів, семінарів, постійного інформування у ЗМІ та соціальних мережах про можливості управління фінансовими ресурсами. Саме такі дії зможуть відновити довіру до фінансово-кредитного сектора та в кінцевому підсумку підвищити фінансову безпеку України.

Отже, в ході проведеного дослідження обґрунтовано об'єктивну потребу підвищення рівня фінансової інклюзії з метою забезпечення соціально-економічного розвитку країни та окремих територій. Подальші дослідження за цим напрямом будуть спрямовані на розробку методичного підходу до оцінювання рівня фінансової інклюзії територій, що створює інформаційне підґрунтя для визначення стратегічних пріоритетів і механізмів забезпечення соціально-економічного розвитку територій в Україні.

Список використаних джерел:

1. Сохацька О.М., Кириленко С.В. Удосконалення банківського обслуговування в контексті забезпечення фінансової інклюзії. *Фінанси України*. 2019. № 6. С. 118-128.

2. Національний банк України. Режим доступу : https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976&cat_id=3115908

3. Проект Usaid «Трансформація фінансового сектору» Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та добробут в Україні. Режим доступу : http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06/Financial-Literacy-Survey-Report_June2019_ua.pdf?fbclid=IwAR2AlpnGNn8big9d0_v6YEhNBwL69ErT0ToDVmY5Rq8dIJqSvLVndCm5ueM

НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

В умовах зростання потреб та трансформації вітчизняного соціуму особливого значення набуває питання виявлення особливостей функціонування громадських організацій. Як правило, громадські організації створюються для вирішення проблем, пов'язаних з підтримкою соціально вразливих верств населення, захистом прав та інтересів різних груп населення, освітою, організацією дозвілля, поліпшенням екології регіону і т.п. Даний коло проблем громадські організації намагаються вирішувати у співпраці з державою і комерційними організаціями [2]. Дослідження вчених у даному проблемному полі свідчать про те, що дані формування мають більше можливостей реагувати на громадські потреби і встановлювати довгострокові відносини з клієнтами, ніж державні бюрократичні агенції. [3].

Характеризуючи розвиток громадських організацій в сучасних умовах можна зазначити, що відзначається зростання активності громадських об'єднань практично у всіх областях діяльності (табл. 1).

За період 2017-2021 роки прослідковується щорічний ріст недержавних організацій різних видів. Проте, на тлі високої потреби в допомозі громадських організацій за рішенням найважливіших соціальних проблем, ступінь їх активності все ще істотно нижче, ніж ступінь їх необхідності.

За регіональної ознакою громадські організації в Україні розташовуються нерівномірно. Найбільша щільність ГО представлена у Львівській (9,3%), Одеській (7,1%), Закарпатській (6,8%) та у Дніпропетровській (6,3%) областях [1].

Динаміка кількості громадських об'єднань в Україні за 2017 – 2021 рр. [1]

Недержавні організації	01.01.2017 р.	01.01. 2018р.	01.01. 2019р.	01.01. 2020р.	01.01. 2021р.
Громадські організації	75 988	80 461	84608	88882	94024
Релігійні організації	24 072	25 223	26075	26347	26742
Громадська спілка	990	1 254	1455	1718	1947
Профспілки та об'єднання профспілок	26 899	27601	28026	28486	28831
Творча спілка (інша професійна організація)	292	311	314	317	317
Благодійні організації	16 837	17 726	18433	19112	20087
Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків	26 080	27 999	29916	32700	36050
Органи самоорганізації населення	1 497	1 552	1572	1614	1673

Подальший розвиток громадських організацій залежить від пріоритетів, обраних владою, а також змін у законодавстві та державній політиці щодо громадських організацій [4]. Основними із них мають стати:

- забезпечення сприятливих умов для діяльності громадських організацій в Україні;
- залучення громадських організацій до розробки та реалізації соціально-економічної політики;
- забезпечення належного рівня інфраструктури для діяльності і розвитку некомерційного сектора;
- розробка інструментів підвищення соціальної відповідальності бізнесу в країні.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Крюков О.І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. №1. С. 31–37.
5. Попова Т.В. Моделі взаємовідносин держави та неприбуткових організацій. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва* : зб. наук. праць. Харківський НАДУ. 2015. Випуск 4 (11). С. 76-80.
6. Свистун І.Ю. Громадські об'єднання як чинник державотворення: визначення проблемного поля досліджень у вітчизняному політологічному дискурсі. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*. 2019. №1 (17). С. 211–220.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Децентралізація – це нова тенденція в сфері публічного управління в Україні. Це цілий комплекс заходів, які призначені для передачі деяких політичних і соціально-економічних функцій на місця. Це не ново для сучасних держав, адже більшість високорозвинених країн Європи, нині, децентралізовані, в незалежності від того, унітарні вони, або ж федеративні держави. Межа між федерацією, і державою унітарною все частіше представляється нам незначною, адже в 21-му столітті – децентралізація стала загальносвітовим трендом.

У глобальному списку найбільш децентралізованих регіонів світу за версією видання *El Orden Mundial* [1], лідирують в ньому не тільки регіони федеративних держав, а й унітарних. Так, четверту позицію посіло автономне співтовариство Наварра, яка знаменита збройним баскським сепаратизмом. А на 5 позиції, розмістилися автономні регіони Данії та Фінляндії. Надання широких автономій регіонам в рамках загальної адміністративно-територіальної системи є важливою особливістю сучасної світової системи управління і є ефективним методом боротьби з сепаратизмом.

Проте, сепаратизм, це не єдиний фактор, при якому децентралізація є ефективною, по більшій мірі, децентралізація – це надійний інструмент ефективізації економіки країни, іншими словами – це фактор зростання сучасних високорозвинених країн. Унітарні: Японія, Франція, Великобританія та Італія, країни які входять до G7, вважаються високорозвиненими, їх економічний і науково-технічний потенціал незаперечний, а за соціальними стандартами ці країни стоять в одному ряду з федеративними партнерами по Великій сімці. Однак не можна заперечувати що і Японія, і Італія, і Франція, і

Великобританія децентралізовані унітарні держави. Місцеві громади в цих країнах мають більшість тих повноважень, які мають громади в федеративних державах.

Децентралізація – спільна риса будь-якої розвиненої держави, однак федеративність швидше результат історичних обставин, які й спровокували поступки центральної влади місцевим [2, с. 79-83]. Однак, чи може децентралізація стати фактором економічного зростання і наскільки ефективні децентралізаційні процеси в Україні в рамках забезпечення стабільного економічного зростання?

Держава і економіка – нерозривно пов'язані, такий етатизм може здатися необґрунтованим, проте, на сучасному етапі розвитку суспільства, коли зв'язки з усім досягли, мабуть, найвищого рівня за всю історію нашої цивілізації, держава стала відігравати велику роль, чи то в соціалістичній або ринковій економіці. Відрізняються лише способи управління: в соціалістичній системі, держава безпосередньо управляє економікою, в умовах ринкової економіки завдяки інструментам, наприклад, податкового тягаря або субсидій.

Таким чином, в умовах ринкової економіки, можна стверджувати, що держава має не меншу роль, ніж при будь-якій іншій економічній системі, що і актуалізує питання, про вплив децентралізації на економіку України.

В економіці, децентралізація відіграє важливу роль, адже це дозволяє оптимізувати використання місцевих ресурсів, що позитивно відбивається на місцевій економіці. А розширені повноваження регіональної влади дозволяють приймати більш широкі програми розвитку регіональної економіки [3, с. 53-60].

Децентралізація широко сприяє розвитку багатьох сфер і секторів економіки в регіоні, будь то в міських або сільських округах. Житлово-комунальне господарство, транспорт, зв'язок, торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування – це ті сфери, які найбільше виграють від впровадження децентралізації. Що безпосередньо корелює з обов'язками і повноваженнями органів місцевого самоврядування: надання гарантованого переліку соціальних послуг жителям громади: турбота про людей з особливими

потребами (створення будинків для інвалідів, людей похилого віку, які не мають родичів), розвиток соціального житла, турбота про безпритульних; забезпечення умов для розвитку спорту на території громади та гідних умов для відпочинку всіх її жителів [4, с. 60-68].

Серед пріоритетів діяльності регіональної влади, чи органів місцевого самоврядування, традиційно залишаються і чисто економічні питання, що проявляється у сприянні розвитку малого бізнесу, залучення інвестицій до розвитку території, створення і проведення громадських робіт, боротьба з безробіттям і формування за рахунок залучених інвестицій та коштів місцевих бюджетів нових робочих місць, наприклад, в сфері будівництва та ремонту, озеленення і благоустрою території, організації робіт з прибирання сміття та багато іншого.

Реформа з децентралізації державного управління важлива тим, що кардинально переглядається система наповнення місцевих бюджетів, якщо раніше, податки, що збираються в регіоні, йшли в центр, то зараз, більшість податків залишаються в органах місцевого самоврядування, створюючи додаткові економічні стимули, орієнтовані на сприяння розвитку підприємництва, малого і середнього бізнесу на рівні громад. Норма про закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел їх поповнення, наприклад, податку на доходи фізичних осіб (до бюджетів міст обласного значення та до районів повинна надходити – 60%, в обласні бюджети – 15%, а в бюджет міста Києва – 40% від загального збору цього податку); податку на прибуток підприємств приватного сектора економіки (до обласних бюджетів має спрямовуватися – 10% відповідного податку). Таким чином, децентралізація дає не тільки повноваження місцевій владі, але кошти для їх реалізації, тим самим сприяючи розвитку підприємництва, розширення виробництва, створення нових робочих місць, в контексті стимулювання економічного зростання територіальних громад.

Таким чином, можна з упевненістю стверджувати, нині, децентралізація – це важливий етап не тільки для побудови системи державного управління, а й

для оптимізації і забезпечення розвитку економіки України в цілому. Досвід світових держав, в основному європейських, свідчить про те, що децентралізація – це те, що створює образ сучасної економіки, сприяє підвищенню рівня життя і пропорційному розвитку територій, економіки місцевої та національної.

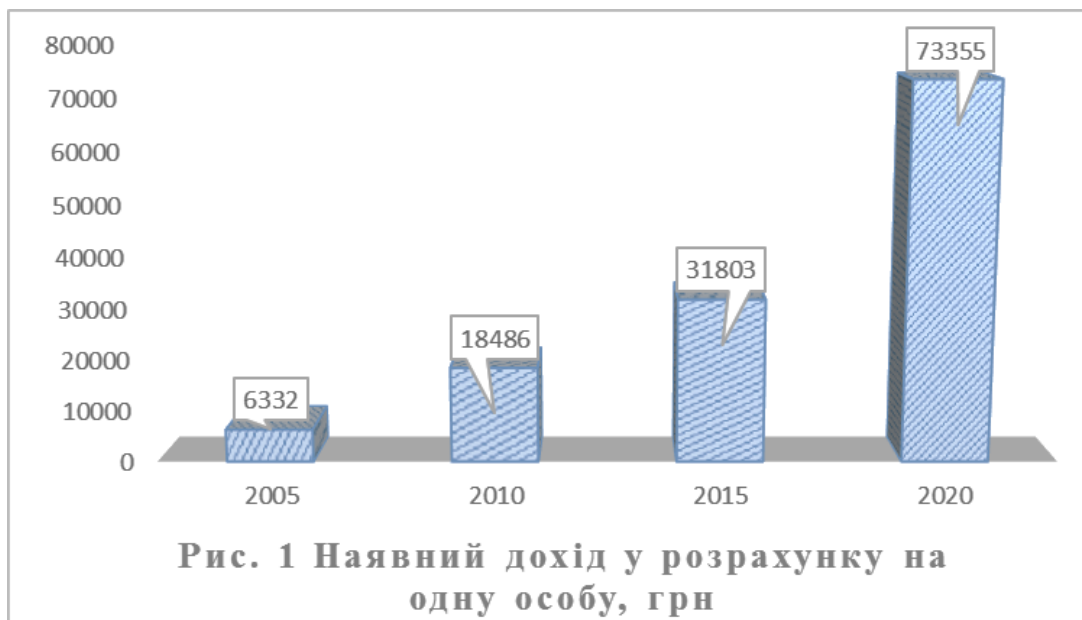
Список використаних джерел:

1. El Orden Mundial - EOM. URL: <https://elordenmundial.com/> (дата звернення: 27.04.2021).
2. Бовсунівська І. В., Бутник О. О. Децентралізація в сфері культури: досвід ефективної реформи європейських країн для України //Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №. 24. – С. 79-83.
3. Kimengsi J. N. et al. Reflections on decentralization, community empowerment and sustainable development in Cameroon //International Journal of Emerging Trends in Social Sciences. – 2017. – Т. 1. – №. 2. – С. 53-60.
4. Біла, С. О. Вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні / С. О. Біла // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право : зб. наук. праць. - Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. - Вип. 27. - С. 60-68.

ФАКТОРИ НЕРІВНОМІРНОГО РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ В УКРАЇНІ

Реалізація Цілей сталого розвитку орієнтує соціальну політику держави на розв'язання таких найважливіших проблем як бідність та нерівномірність розподілу доходів. Відтак, аналіз сучасної ситуації у даних сферах є актуальним і доцільним.

Аналіз динаміки доходів населення показує, що за останні роки номінальні доходи частково зростали (рис. 1).

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Проте реальні доходи мали циклічну динаміку. Наприклад, у 2015 р. реальний наявний дохід населення порівняно з 2014 р. зменшився на 20,4%, а у 2017-2018 роках річний темп приросту був позитивний – 10,8%, проте в 2020 році він був втричі меншим – усього 2,6% [1].

У 2019 р. найбільшу частку доходів домогосподарств (57,3%) склали доходи від зайнятості, на другому місці - соціальні доходи (19,2%), значно менше доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості (6,5%) та доходи від підсобного господарства (2,4%) [1].

Мінімальна заробітна плата поступово зростала: на кінець 2012 р. – 1 134 грн., 2013 р. – 1 218 грн., 2014 р. – 1 218 грн., 2015 р. – 1 378 грн., 2016 р. - 1 450 грн., 2018 – 3 723 грн., 2019 – 4 173 грн. [7; 8].

Найвищий рівень заробітної плати отримували працівники в Києві, Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Миколаївській областях. Проте темп підвищення номінальної заробітної плати був значно меншим за темпи зміни рівня інфляції, девальвації, податкового навантаження, тому значна частина населення відчула себе біднішою. Крім того, суттєво зменшилися доходи від активів. Зниження рівня доходів населення зумовило збільшення самозабезпечення за допомогою підсобного господарства, пошук додаткової роботи та розвиток тіньової діяльності [2, с. 306]. За даними Державної служби статистики України, 4,5 млн. осіб працювало в неформальному секторі [1]. Значна частина населення опинилася за межею бідності. У 2015 р. ООН констатувала, що в Україні прожитковий мінімум України наближається до порогу бідності африканських держав. Станом на 2015 р. за офіційною статистикою чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму складала 20,2 млн. чол., що становило 51,9% від усього населення [1]. Особливість бідності в Україні полягає у значному скороченні доходу більшості населення країни, яке при цьому зберігає високий соціальний статус (рівень освіти, кваліфікації, соціальні зв'язки).

За останні роки в Україні спостерігається значне наростання нерівномірності розподілу доходів населення. Серед факторів, що провокують поглиблення нерівності, слід віднести: військовий конфлікт та збільшення чисельності внутрішніх переселенців, циклічна динаміка ВВП (рис. 2), високий темп інфляції (2014 р. – 25%, 2015 р. – 43%), прискорення девальвації (упродовж 2013–2016 рр. – понад 200%) [3], збільшення податкового навантаження, банкрутство банків і т.д.

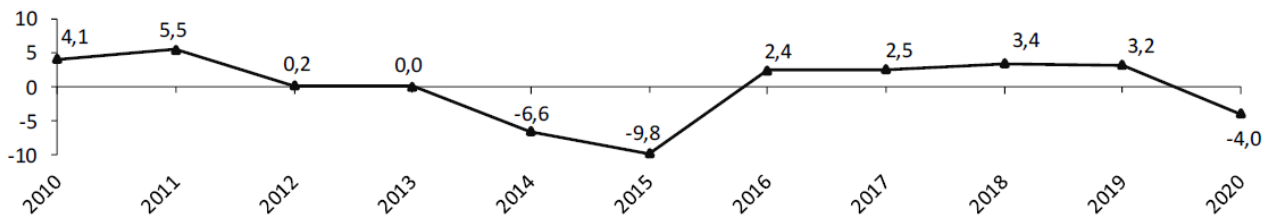

Рис. 2 Зміна реального ВВП. % до попереднього року

Аналізуючи статистику щодо розподілу доходів можемо стверджувати, що в Україні суттєвих змін не відбувається. Якщо у 2015 році індекс Джині становив 0,257, то за 9 місяців 2020 році він був на рівні 0,251. Співвідношення загальних доходів серед найбільш та найменш забезпечених 10% населення становило у 2015 р. 5,6 раза (у т.ч. серед міського населення – 5,3 раза, серед сільського – 5,4 раза), а у 2020 році воно складало 5 разів (5,3% та 4,4% відповідно) [1]

Суттєвим фактором загострення досліджуваної проблеми є неефективна соціальна допомога, що реалізувалась в інтересах певних груп: 1) порівняно заможних отримувачів пільг, яких набагато більше, ніж дійсно бідних; 2) високопосадовців, які зосередили в своїх руках значну частину державної системи знижок та інших матеріальних допомог; 3) розпорядників бюджетних коштів за корупційними схемами. «Є чимало осіб, які соціальної допомоги не потребують – псевдоінваліди, особи, які працюють у неформальному секторі, трудові мігранти та низка категорій населення, які користуються безкоштовними послугами, що компенсуються з Державного бюджету» [4, с. 25].

У зв'язку з цим, питання оптимізації політики доходів в Україні піднімається багатьма науковцями. Вони відмічають, що для забезпечення підвищення рівня доходів населення та ефективності соціальної політики необхідно здійснити комплекс соціально-економічних заходів фіскальної, монетарної, валютної, соціальної політики тощо. При цьому, наголошується на

потребі формування «дерева цілей», послідовна реалізація яких дасть найбільший результат [5, с. 47].

Матеріальною основою соціальної політики має стати стабілізація реального сектору та вихід на зростаючий тренд обсягу випуску ВВП. Пожвавлення економіки дозволить підвищити рівні зайнятості, номінальних і реальних доходів населення тощо. Для цього необхідно знизити рівень корупції в країні, створити сприятливе бізнес-середовища для розвитку малих та середніх підприємств, забезпечити розвиток соціального інвестування, впровадити адресну соціальну допомогу та надавати соціальні послуги за результатами перевірки реального рівня життя.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Бервено О. Вплив надмірної нерівності доходів на якість життя. *Проблеми економіки*. 2014. № 1. С. 304-308.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Гарін Б. Перерозподільна функція держави в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2014. № 37. С. 18-24.
5. Почерніна Н.В. Політика доходів як засіб мобілізації доходів на макrorівні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. Випуск 33. С.43-48 DOI: <https://10.32999/ksu2307-8030/2019-33-7>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ СТРАХУВАННЯ

Ключові слова: світовий ринок страхування, стан ринку страхових послуг, тенденції розвитку, фінансовий ринок, перспективи, глобалізація.

Світовий ринок страхування являє собою частину світового фінансового ринку, існує як самостійна частина та об'єднує у собі національні та регіональні страхові ринки. На даному етапі розвитку ринку фінансових послуг спостерігається тенденція глобалізації. Страховий ринок, як частина фінансового ринку, відповідно теж зазнає цих впливів. Глобалізація страхування проявляється у стиранні законодавчих та економічних бар'єрів між національними страховими ринками.

Даний процес відбувається через зміни у світовій економіці, і передбачає формування консолідованого страхового простору.

Глобалізація ринку страхових послуг відбувається в умовах наступних тенденцій розвитку:

- загострення конкуренції між найкрупнішими транснаціональними страховиками;
- капіталізація та концентрація страхового (перестрахового) капіталу, формування стратегічних альянсів між страховими та перестраховими компаніями, об'єднання малих та середніх страховиків для формування міжнародних страхових компаній;
- поява нових видів страхування і перестраховування;
- використання новітніх інноваційних технологій у діяльності страховиків та страхових посередників;
- злиття страхового, банківського і фінансового капіталів;
- формування уніфікованого та стандартизованого міжнародного страхового законодавства на базі основних принципів Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю (International Association of Insurance Supervisors), рекомендаційних вимог Solvency II та положень Міжнародних стандартів фінансової звітності (International Financial Reporting Standards);
- використання інструментів ринку капіталу як нового механізму хеджування страхових ризиків;
- адаптація національних ринків страхових послуг до специфіки міжнародної торгівлі страховими послугами [1].

Глобалізація світового страхового ринку характеризується як негативними, так і позитивними наслідками для національної страхової системи.

Розглянемо спочатку позитивні наслідки:

- можливість залучення іноземних інвестицій, потрібних для розвитку страхової інфраструктури;

- збільшення ємності страхової галузі на національному ринку за рахунок іноземних коштів від інвесторів;
- впровадження використання новітніх страхових технологій та «ноу-хау»; поліпшення якості страхових послуг; популяризація страхування.

Негативні:

- втрата національного контролю над страховими резервами та інвестиційними коштами при переважанні іноземної участі на страховому ринку та в його сегментах;
- значне зниження можливостей держави у використанні механізмів активної соціальної політики в галузях медичного та пенсійного страхування;
- поглинання малих страхових компаній більш крупними.

До найбільш значущих аспектів розвитку глобалізації на страховому ринку можемо віднести:

- формування транснаціональних страхових спільнот і міжнародних страхових брокерів за рахунок злиття та поглинання суб'єктів страхового ринку;
- переплетення страхового, фінансового та позикового капіталів з формуванням транснаціональних фінансових груп. Це дає можливість споживачу отримувати цілий пакет фінансових послуг у рамках однієї групи;
- виникнення нових форм та видів страхування внаслідок змінного попиту на традиційні страхові послуги;
- розширення форм та способів надання страхових послуг;
- збільшення масштабів страхових збитків в результаті розвитку урбанізації, технічного прогресу, подорожання приватної та корпоративної власності, вплив глобальних кліматичних змін на стан економіки [2].

Злиття та поглинання здійснюють значний вплив на глобалізацію та інтеграцію на ринку страхових послуг. Як і будь-якій галузі економіки, страховики зацікавлені у скороченні витрат на ведення справ, що являє собою основну передумову до злиття та поглинання.

Не останню роль у активізації процесу злиття та поглинання відіграє прагнення страховиків до підвищення власної капіталізації для прийняття на страхування крупних ризиків у зв'язку з укрупненням бізнесу, що обслуговується страховиками.

Злиття та поглинання сприяють розширенню географії діяльності новостворених компаній, забезпечуючи їх проникнення на нові страхові ринки, диверсифікуючи ризики та стабілізуючи страховий портфель.

Передові позиції в цьому процесі займають європейські страхові компанії. Розвиток сучасних технологій в області телекомунікацій, і в першу чергу Інтернету, чинить значний вплив на розвиток страхового ринку послуг.

На сьогодні існує тенденція до збільшення частки клієнтів, які стають клієнтами страховика після відвідування інтернет-сайтів страхових компаній. Це пов'язано з двома причинами: з однієї сторони, з розширенням користувачів глобальної мережі і доступністю інтернет-ресурсів, а з іншої – з підвищенням уваги зі сторони страховика до нового каналу збитків страхових продуктів, а

відповідно, надання більш повної інформації про страхові продукти і умови страхування.

Сучасний етап розвитку страхування характеризується динамізмом, лібералізацією, різноманітністю форм і видів страхової діяльності, що сформувало тенденцію до глобалізації світового страхового ринку. Цьому сприяло також посилення інтеграційних процесів між окремими країнами, поступовий перехід від державного регулювання страхових відносин на користь ринкових механізмів.

Особливістю сучасного розвитку світового страхового ринку є вихід іноземних страховиків на національний страховий ринок, при цьому відбувається лібералізація внутрішніх ринків: узгодження правил регулювання страхових відносин, ліквідація бар'єрів для вільного «перетікання» фінансових ресурсів. Така тенденція призведе до розширення інфраструктури страхових ринків, з'являться нові страхові продукти, відбудеться переміщення страхових фінансових потоків та формування нових фінансових центрів, підвищиться капіталізація страхових компаній впроваджатимуться нові законодавчі стандарти для уніфікації світової юридичної страхової бази [3].

Що стосується розвитку страхування в Україні, то відсутність єдиної державної стратегії щодо розвитку ринку страхових послуг в державі, нестабільність економічної ситуації в державі та низький рівень довіри до страховиків серед населення негативно впливає на розвиток страхування в Україні. Відповідно до цього, страховикам необхідно завоювати свою довіру і донести громадянам, що страхування – це їх основний захист від існуючих ризиків [4].

Отже, можемо зробити висновок, що на даному етапі розвитку страхового ринку спостерігається тенденція глобалізації, злиття та поглинання компаній. Важливо роль в цьому процесі відіграють сучасні технології, телекомунікації та мережа інтернет.

Список використаних джерел:

1. Пікус Р.В. Розвиток страхового ринку в умовах глобалізації. ЕКОНОМІКА. 126/2011. С. 16-17.
2. Повалий А.С. Тенденции развития мирового рынка страховых услуг. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-razvitiya-mirovogo-rynka-strahovyh-uslug/viewer>.
3. Бунін С.В. Сучасний стан і тенденції світового ринку страхових послуг. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Випуск 6. 2017. С. 15-19.
4. Рубцова Н.М., Холод С.М. Страховий ринок України: стан та проблеми розвитку. // Управління соціально-економічним розвитком держави та регіонів: збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Запоріжжя, 26 – 27 квітня 2018 р.). / за ред. А.В. Череп. Запоріжжя: Видавництво ЗНУ, 2018. С. 266-268.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Особливістю формування сучасного світу стали глобальні, тобто всеосяжні, перетворення, що отримали назву «глобалізація». Перебуваючи новітнім історичним феноменом, глобалізація вважається об'єктивною закономірністю розвитку людства та характеризується як багатогранний процес, що охоплює різноманітні напрями міжнародного партнерства: культуру, науку, економіку, мистецтво, політику і т.д. Однак, за останні десятиліття цей процес набув нових ознак, тому це питання «стало об'єктом численних мультидисциплінарних наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, характеризується полярністю ідей, багатоаспектністю теоретичних концепцій та прикладних розробок» [1, с. 47]

Глобалізаційні процеси формуються під впливом сукупності техніко-наукових, фінансово-економічних, суспільно-політичних, історико-культурних чинників тощо, тому є безперервним за своєю сутністю. Однак на сучасному етапі глобалізація придбала нову властивість – вона перетворилась на всепоглинаючий процес, який поширився на суспільно-політичні, громадські, природоохоронні, моральні відносини. Глобалізація стає одночасно і фактором, і результатом міжнародних відносин. Вона здатна суттєво впливати на соціально-економічний розвиток країн, а також на військово-політичну стабільність регіонів світу. Останнім часом усе більше розмов ведеться про те, яким чином можна змінити глобалізацію, щоб зробити її більш справедливою.

Акцентуючи увагу на технологічній стороні глобалізації, можна говорити про трансформацію суспільства в бік «нової економіки», заснованої на інформації і знаннях. Економіка і суспільство в цілому спрямовані на прагматичне поєднання наукової та дослідницької діяльності, освіти, бізнесу та людських ресурсів, і це дає можливість стабільного економічного зростання.

Основою стабільного зростання в економіці, заснованої на знаннях, вважаються нововведення, тобто, нові продукти, послуги та технології. В свою чергу, для інновацій необхідною умовою є безперервний обмін знаннями, постійне співробітництво між виробниками, підприємцями, дослідницькими інститутами, освітніми закладами. Отже, глобалізація перетворюється на чинник інноваційного розвитку. Конкурентна боротьба загострюється в результаті впровадження досягнень науки та новітніх технологій, що сприяє прискоренню виробництва, появі нових ідей, товарів та послуг. Галузі акумулюють більшу кількість знань та демонструють вищу продуктивність в умовах інформативної економіки. Якщо до середини двадцятого століття диференціація країн за рівнем їх розвитку не залежала в такій мірі від рівня використання знань (нових технологій, інновацій, освітнього рівня і комп'ютерної грамотності працюючих), то сьогодні рівень інноваційності є одним із найважливіших факторів конкурентоспроможності кожної країни.

В умовах пандемії цей зв'язок став ще більш очевидним. На думку Хефец Б та Чернової В. «у перспективі можна очікувати, що нова криза прискорить розвиток технологій четвертої промислової революції і структурно-технологічну модернізацію глобальної економіки. Це створить передумови для розвитку «Глобалізації 4.0», яка стане основним драйвером нового етапу глобалізації» [2, с. 46].

Наступна особливість глобалізації – це посилення нерівномірності розвитку окремих країн. Ми можемо спостерігати, що ступінь конкурентоспроможності таких країн як США, Фінляндія, Швеція і Німеччина постійно підвищується. Натомість, трансформаційні економіки (такі як Україна), а також країни з недавно сформованою ринковою економікою (Польща, Словаччина, Туреччина, Греція) навпаки втрачають власні позиції в контексті конкурентоспроможності. Відповідно до цього зростає невідповідність рівня ВВП жителів. За останні роки розрив за показником валового внутрішнього продукту на одну особу значно виріс, в тому числі і серед лідируючих у впровадженні економічних знань держав. Наприклад, по

показнику Індекс глобальної конкурентоспроможності 2019 року за рік «41 економіка стала менш конкурентоспроможною, у тому числі п'ять з країн G7: США, Японія, Німеччина, Великобританія та Канада. Занепад США є найбільшим, тоді як спад Німеччини та Великобританії - серед найбільших 10» [3, с. 4]. На основі цього ґрунтується судження про це, то що глобалізація по-різному впливає на стан різних країн. Для розвинених держав домінують позитивні результати глобалізації. Серед них: збільшення ринків реалізації продукції / послуг, притоки капіталів в державний сектор, залучення інвестицій та дефіцитних ресурсів з інших країн, а також удосконалення організації економіки тощо. Країни з низьким фінансовим потенціалом зустрічаються з проблемами, пов'язаними з глобалізацією, зокрема: зниження податкових надходжень, інфляційні процеси, вилучення ресурсної бази з країни, зростання боргової залежності і т.д.

Наступна особливість сучасної глобалізації – це деяке згасання її темпів на тлі фінансових кризи та послідувочої пандемії. «До глобальної фінансової кризи в світі відбувалася гіперглобалізація: з середини 1980-х обсяги глобальної торгівлі в співвідношенні з ВВП зросли приблизно в півтора рази, схожі темпи демонструвало розвиток глобальних ланцюжків доданої вартості - в останні роки обидва показники стагнували». У зв'язку з цим, в економічній літературі з'явився новий термін – слобалізація (slowbalization) – уповільнення глобалізації. Цей процес супроводжується переорієнтацією міжнародних зв'язків на захист національних конкурентних переваг та підвищує значимість транскордонного співробітництва та регіональної інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Куцмус Н.М., Прокопчук О.А., Усюк Т.В. Україна в системі глобальної економіки: торговельний аспект. *Економіка АПК*. 2020. № 4. С. 94
2. Хейфец Б.А., Чернова В.Ю. Новый глобальный экономический кризис: как изменится глобализация? *Контуры глобальных трансформаций: политика,*

экономика, право. 2020. №13(4). С.34-52. Режим доступа:
<https://doi.org/10.23932/2542-0240-2020-13-4-2>

3. The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum. 2019. 666 с. Режим доступа: www.weforum.org/gcr.

4. Нова глобалізація: час уповільнення. Режим доступа:
<https://econs.online/articles/ekonomika/novaya-globalizatsiya-vremya-zamedleniya/>

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ТА МЕТОДИ ЇХ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ

Будь-яке підприємство у своїй господарській діяльності стикається з низкою, як внутрішніх, так і зовнішніх ризиків, ефективне управління якими є запорукою фінансової стабільності та прибутковості підприємства.

Загострення фінансово-економічної кризи на фоні пандемії у 2020-2021 роках призвела до значних негативних наслідків для вітчизняних підприємств, а саме жорсткі карантинні обмеження для певних галузей економіки, значне падіння внутрішнього попиту та скорочення інвестицій. Це в свою чергу призвело до скорочення української економіка у 2020 році на 4,4% та реального ВВП на 4%.

Така економічна ситуація зумовила необхідність для українських підприємств пошуку нових методів планування, прогнозування, ідентифікації, оцінювання та нейтралізації фінансових ризиків підприємства.

Фінансовий ризик – це ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства[1].

Фінансові ризики підприємства мають такі основні характеристики[2]: економічна природа; об'єктивність прояву; суб'єктивність оцінки; можливість настання несприятливих наслідків; ймовірність реалізації; зв'язок із фінансовими потоками як всередині підприємства, так і поза ним; неможливість визначити фінансовий результат під час прийняття управлінського рішення; залежність від суб'єктивних об'єктивних факторів; залежність від часу проведення фінансової операції.

Механізм нейтралізації фінансових ризиків ґрунтується на використанні сукупності методів і прийомів зменшення можливих фінансових втрат.

З метою вибору ефективних методів нейтралізації ризику класифікують за певними ознаками[3]:

1. За видами (ризик зниження фінансової стійкості, ризик неплатоспроможності, інвестиційний, інфляційний, процентний, валютний, кредитний, податковий, структурний);

2. За об'єктом, що характеризується (ризик окремої фінансової операції, різних видів фінансової діяльності, фінансової діяльності підприємства в цілому);

3. За сукупністю досліджуваних інструментів (індивідуальний, портфельний);

4. За комплексністю дослідження (простий, складний);

5. За джерелами виникнення (зовнішній, внутрішній) та інші [3].

Для нейтралізації фінансових ризиків використовують систему внутрішніх та зовнішніх механізмів мінімізації, до яких відносять: уникнення ризику, хеджування, лімітування концентрації ризику, диверсифікація, страхування (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність основних методів нейтралізації фінансових ризиків

Назва методу	Сутність
Уникнення ризику	Розробка певних заходів, які дозволяють повністю або частково уникнути ризику, шляхом відмови від здійснення ризикових фінансових операцій.
Хеджування	Полягає в обґрунтуванні управлінських фінансових рішень щодо стратегії здійснення зустрічних торгових операцій з купівлі - продажу базових активів на основі сукупності похідних фінансових інструментів [4].
Лімітування концентрації ризику	Передбачає встановлення підприємством внутрішніх фінансових нормативів у процесі здійснення відповідної фінансової діяльності.
Диверсифікація	Здійснюється шляхом розподілу фінансових ресурсів між різними напрямками діяльності, що дозволяє

	зменшити рівень концентрації ризиків у кожному з них.
Внутрішнє страхування	Полягає у створенні підприємством певного резерву коштів, за допомогою якого можна компенсувати фінансові втрати та зменшити негативні наслідки по окремим фінансовим операціям.
Зовнішнє страхування	Передача фінансових ризиків та пов'язаних з ними втрат стороннім організаціям(партнерам, страховим компаніям.

До інших методів внутрішньої нейтралізації ризиків відносять: а) забезпечення вимоги з контрагента по фінансових операціях додаткового рівня премії за ризик; б) отримання від контрагентів додаткових гарантій; в) скорочення переліку форс-мажорних обставин в контрактах з контрагентами; г) забезпечення компенсації можливих фінансових втрат по ризиках за рахунок системи штрафних санкцій.

Ефективне управління, вчасна ідентифікація та вибір відповідного методу нейтралізації фінансових ризиків дозволить підприємству досягти стабільності функціонування та розвитку в сучасних економічних умовах.

Список використаних джерел:

1. Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками : навчальний посібник. Київ : Знання, 2010. 598 с.
2. Орлик О.В. Механізм управління фінансовоекономічною безпекою підприємства та його основні складові. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2015. Вип. 2 (19). 232 с.
3. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2005. 485 с.
4. Захарова Н.Ю. Механізм управління фінансовими ризиками аграрних підприємств. Вісник Сумського національного аграрного університету(Економіка і менеджмент).2011. Вип.№6/2(49).

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК СУЧАСНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Посилення ринкових принципів в українській економіці, розширення партнерських відносин між суб'єктами господарювання в державі та за кордоном, активізація інвестиційних процесів та інші об'єктивні фактори зумовлюють необхідність надання достовірної інформації у фінансовій звітності, значення якої зраджується аудитом. За майже двадцять років свого розвитку в Україні аудит став новою незалежною професією, видом підприємницької діяльності та набув чітких ознак окремого інституту ринкової економіки.

Створення будь-якого інституту в загальному розумінні (включаючи інститут аудиту) передбачає закріплення норм та звичаїв у формі законів, організацій та установ. На думку вченого Панкова В.В, який одним із перших звернувся до проблеми формування інституційної теорії бухгалтерського обліку, «інститут аудиту слід розглядати як комплекс фундаментальних понять, норм, правил і стандартів, що визначають основний зміст аудиторської діяльності. Під інститутом аудиту слід розуміти сукупність офіційних та неформальних норм, правил та стандартів, що визначають рамки взаємодії зацікавлених сторін щодо здійснення аудиторської діяльності [3, с.153]

Тенденція до формалізації аудиторської діяльності в Україні триває і зростає. Це пов'язано з активізацією процесу контролю якості аудиту, для успішного впровадження якого важливо встановити чіткі нормативні вимоги та перевірити їх виконання. Неформальні елементи регулювання інституту аудиту визначаються «традиціями та звичаями, що діють у суспільстві, які формують національний діловий етикет і застосовуються в діловій практиці; ділова практика, яка склалася і не зафіксована в офіційних джерелах; неформальні обмеження та норми, що визначають нормальну реалізацію бізнес-процесів без

залучення правової системи [3, с. 155]. Неформальні норми можуть посилювати (доповнювати) або послаблювати формальні.

Ефективне функціонування аудиторської установи передбачає створення системи контролю якості роботи аудиторів та аудиторських фірм, визначення належних санкцій щодо них за фактами виявлених порушень [2]. Контроль якості передбачає створення та застосування відповідних інституційних механізмів на зовнішньому та внутрішньому рівнях, а їх поєднання забезпечить захист суспільних інтересів (оскільки аудит має соціально значущий характер і виходить за вузькі професійні рамки), інтереси замовники безпосереднього аудиту та підприємницькі інтереси самих аудиторів (аудиторських фірм). Інституційна система надає можливість своїм учасникам мати ширший вплив на аудиторські фірми, які надають неякісні послуги, порівняно із суто традиційним професійним регулюванням. Такі додаткові заходи впливу включають: притягнення до матеріальної, адміністративної та кримінальної відповідальності; антиреклама діяльності аудиторських фірм з поганою діловою репутацією, висвітлення фактів їх порушень у ЗМІ. Застосування таких заходів може стати справжнім важелем підвищення якості аудиту.

Внутрішній аудит заслуговує на особливу увагу. Сучасна тенденція - розширення функцій та повноважень внутрішніх аудиторів, інтеграція з іншими підрозділами, які займаються оцінкою ризиків та контролем дотримання вимог, плануванням, економічним аналізом та іншими сферами управління [1, с. 270-271].

Пріоритетними напрямками діяльності внутрішніх аудиторів в сучасних економічних умовах повинні бути такі: оптимізація середовища контролю, робочий процес та аналіз змін у бізнес-процесах корпорації та застосування нових процедур її контролю, аналізу та управління інвестиційними ризиками та проектні ризики, аналіз інформаційної безпеки, конфіденційність даних, контроль якості даних, що надаються в систему управління; моніторинг дотримання чинного законодавства та аналіз впливу змін законодавчих норм на діяльність компанії, моніторинг безперервності бізнесу та можливості

відновлення; готовність компанії працювати в несприятливій ситуації, управління та моделювання податкових ризиків компаній, участь у внутрішніх корпоративних розслідуваннях, у тому числі за фактами зловживань, шахрайства, контролю якості фінансової звітності, повноти та точності розкриття інформації та ризиків недостатня ефективність системи внутрішнього контролю, контролю професійних суджень та бухгалтерських оцінок; оцінка ризиків, пов'язаних із використанням інформаційних технологій, контроль за безпекою активів та ефективністю їх використання та інші сфери діяльності внутрішніх аудиторів, які визначаються потребами системи управління суб'єктом господарювання та її вершиною управління.

Спеціальною місією зовнішніх та внутрішніх аудиторів є не традиційна допомога підприємству в уникненні та усуненні ризиків, а оцінка "інтенсивності ризику" компанії, тобто її здатності протистояти удару, який асоціюється з тим, чи іншим ризиком і залишатися на ринку та набувати конкурентну перевагу порівняно з більш обережними конкурентами, які не скористалися ризикованими економічними можливостями. Ця позиція підтверджується дослідженнями Інституту ревізійних комісій за участю KPMG [4].

Важливим питанням є вирішення питання, чи можуть аудитори надавати більше допомоги регуляторним органам, правоохоронним органам, не порушуючи конфіденційність та не створюючи конфлікту інтересів.

Незважаючи на деякі наявні недоліки в регулюванні та здійсненні аудиторської діяльності в Україні, можна впевнено стверджувати, що інститут аудиту в нашій країні успішно пройшов своє формування та потребує подальшого вдосконалення. Інституційний підхід дозволяє нам краще зрозуміти природу аудиту та розглянути його розвиток як систему, яка взаємопов'язана з інституційним середовищем - аудит як установа сам відчуває прямий та непрямий вплив, а в свою чергу певною мірою визначає функціонування інших установ.

Список використаних джерел:

1. Журавлева Д.Г. Внутрішній аудит: необхідність впровадження в сучасних умовах / Д.Г. Журавлева // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Майбутнє – аудит”. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – С. 270–271.
2. КаменськаТ. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві / Т.Каменська // – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.visnuk.com.ua/article/one/Tetiana_KA5690094.html
3. Панков В. В. Інституційна теорія бухгалтерського обліку та аудиту: навчальний посібник / В.В. Панков // Донецьк : Інформбюро, 2011.
4. Прояв нових ризиків і засобів їх контролю / КPMG. Інститут аудиторських комітетів // – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.kpmg.com/RU/ru/topics/Audit-CommitteeInstitute/Publications/Pages/Audit-Committee-Journal.aspx>

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ІНДУСТРІЇ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Індустрія туристичних послуг – це важлива галузь економіки, інвестиційний розвиток якої є засобом валютних надходжень, забезпечення зайнятості, збільшення внеску в платіжний баланс та ВВП країни, диверсифікації економіки, зростання прибутковості даної сфери та рівня добробуту нації. Поєднання економічних, соціальних та культурних аспектів розвитку туристичних послуг має невичерпний потенціал прогресу щодо здійснення ефекту взаємодії між іншими галузями економіки, зумовлюючи прискорення обігу капіталу між країнами, відіграючи важливу роль у створенні інфраструктури міжнародного туризму, передусім це транспорт, готельно-ресторанне господарство, торгівля, зв'язок, інформаційно-комунікаційна сфера, будівництво, сільське господарство, харчова промисловість, виробництво широкого спектру непродовольчих товарів тощо.

Глобалізаційні процеси, які згідно динамічності росту галузевої прибутковості, охопили всі сфери національного господарства, сформували стратегічні напрями розвитку туристичної індустрії України через вигідне географічне розташування, наявність природних ресурсів, кліматичних умов, історико-культурний традицій. Проте, сьогоденне трансформація економічних процесів в Україні, що стрімко відбуваються, суттєво впливає на залучення інновацій в туристичну сферу, які є провідником високорентабельності галузей економіки та соціального розвитку країни, враховуючи генеруючи можливості ресурсного потенціалу регіонів та суспільних відносин окремих підприємств при виробництві, розподілі, обміні й споживанні туристичних продуктів (послуг), що виникають при здійсненні туристичної та низки супутніх видів діяльності.

Розвиток туристичної індустрії та її здатність до забезпечення зайнятості населення у сфері туризму має часто досить розрізнені критерії залучення й

обслуговування туристів – від планування і підготовки маршрутів до стрімкого будівництва готельних комплексів, від співпраці з клієнтами до розширення туристичної інфраструктури окремих зон відпочинку, лікування, розваг і бізнесу. Проте, відносини в туристичній індустрії в умовах висококонкурентного ринку та поширення ролі глобальних корпорацій, обумовлюють більшість українських підприємств вишукувати шляхи інтеграції для реалізації цілей підприємницької діяльності. І, однією з перспективних форм економічної інтеграції є формування інвестиційно-інноваційні об'єднання за групою суб'єктів туристичної індустрії (фірм, організацій та установ), діяльність яких знаходиться в одній (чи споріднених) сферах бізнесу за економічними інтересами та територіальними ознаками. Найважливішим показником діяльності туристичних інвестиційно-інноваційних об'єднань є забезпечення високої конкурентоспроможності їх продукції на ринку, що у взаємозв'язку з іншими організаціями окремих регіонів дозволяє ефективно функціонувати сучасній інвестиційно-інноваційній економіці країни.

Комплексність туристичного попиту та скомбінованість туристичного продукту є причинами того, що окремі суб'єкти туристичної індустрії, навіть досить великі за обсягами виробництва й продажу, не можуть контролювати туристичні потоки. Їх координувати можливо лише за умови злагодженої взаємодії суб'єктів туристичного ринку, між якими можуть виникати конфлікти інтересів. Гравці місцевого ринку туристичних послуг, іноді навіть конкуруючи між собою, змушені діяти спільно в частині залучення туристів і задоволення споживчого попиту. Лише в співпраці народжується конкурентоспроможність території, адже якщо якість продукту певної групи ринкових суб'єктів падає, то падає й привабливість туристичної індустрії в цілому [3].

Конфлікт інтересів у межах суб'єктів індустрії туристичних послуг є динамічним і багатофакторним та знаходиться у площині туристичних об'єднань, які формує механізм партнерства між усіма зацікавленими сторонами даного процесу. Цей процес є тією формою внутрішньої інтеграції та кооперування, що здатний забезпечити як стійкість, так і синергічний ефект

протидії тиску глобальної конкуренції з боку монопольних транснаціональних компаній (ТНК) [2]. В цьому контексті, необхідно зазначити, що кожен зі стейкхолдерів має власні активи, проте частина різновекторних цільових інтересів, згідно закону ринку, конфліктує з інтересами інших стейкхолдерів. Але, наявність спільної зацікавленості в зростанні туристичного потоку, формуванні високого рівня задоволення туристів від перебування на певній території, збереження й розвиток ресурсного потенціалу регіону, як основи спільного добробуту, вимагає координації зусиль, особливо в частині забезпечення інвестиційно-інноваційних об'єднань з метою регулювання обмежувальних ефектів використання туристичних активів та їх цінності в регіонах.

Модифікація критеріїв інноваційної політики у туристичній сфері забезпечує комплексність цільових важелів, що диференціюють розмір плати за ресурси залежно від їх цінності; відповідно до норм та умов використання туристичних активів, визначає ефективність партнерства державних (центральных, регіональних і місцевих), громадських і бізнес-організацій, а також інших зацікавлених інвесторів у розвитку суб'єктів індустрії туристичних послуг в регіонах [1].

Пошук адекватних, швидкозмінних способів економічної взаємодії суб'єктів туристичної індустрії має бути спрямований на оптимізацію використання матеріальних і нематеріальних ресурсів, підвищення ефективності росту конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішніх ринках. При цьому, пріоритетність напрямів інвестиційно-інноваційного розвитку туристичних інвестиційно-інноваційних об'єднань в регіонах обумовлює зосередження зусиль на «точкових» територіальних зонах туристичних потоків та концентрації споживачів на сформовану вартісну цінність туристичних продуктів, сучасних засобів маркетингової політики для забезпечення системи критеріїв та важелів інтегрованого потенціалу суб'єктів туристичних послуг. Крім того, стратегія розвитку туристичної індустрії має бути взаємозалежна та взаємообумовлена із стратегією розвитку регіонів, і, органічно поєднувати

інтереси підприємців, державних та місцевих органів влади, туристів і місцевого населення, осередком привабливості якої є історико-архітектурні та природно-рекреаційні ресурси.

Конкурентоспроможна модель інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктів туристичної індустрії повинна системно поєднувати між собою впливи особистих, суспільних факторів, чинників зовнішнього середовища та сукупності стимулів до подорожей, формуючи й реалізуючи ефективність такої тактики з метою задоволення потреб певних сегментних груп споживачів на інвестиційно-інноваційні активи й кращої скоординованості комунікаційних зв'язків.

Список використаних джерел:

1. Ritchie J. The competitive destination: a sustainable tourism perspective. Cambridge: CABI Publishing, 2003, 290 p.
2. Николаєва О.І. Форми територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності у регіоні. *Journal of Education, Health and Sport*. Vol 5. №3. 2015. P. 593-600.
3. Биркович В.І. (2014). Модернізація туристичного та рекреаційного потенціалу регіонів України / В. І. Биркович // *Статистика України*, 2014, № 3, С. 32-34.

ПРИНЦИП «ВИТЯГНУТОЇ РУКИ» В ПОДАТКОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Процеси економічної глобалізації об'єктивно вимагають розробки на міжнародному рівні уніфікованих підходів до державного регулювання та вироблення загальних принципів, які у подальшому мають впроваджуватись у національне законодавство та реалізовуватись у практиці господарювання. Одним із таких принципів є принцип «витягнутої руки» у сфері податкової політики, який виконує функцію захисного бар'єру для тіньової діяльності в оподаткуванні.

Податкова політика — це практична реалізація регулюючої та контролюючої функції органів державної влади та органів місцевого самоврядування у системі відносин, що виникають з приводу справляння податків і податкових зборів. Податкова політика є важливим напрямом макроекономічного регулювання і виступає як складова фіскальної політики. Одним із важливих її завдань на сучасному етапі є протидія розмиванню податкової бази як практики ухиляння від сплати податків та виведення прибутків за кордон. [1, с. 110].

Практика «розмивання оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування» (Base erosion and Profit Shifting – BEPS) стала можливою через існування прогалін та невідповідностей у національному та міжнародному податковому законодавстві, які створили можливості для переміщення прибутків до територій, де низька податкова ставка. Це призводить до невиконання в країні створення доданої вартості зобов'язань по сплаті податку на прибуток. Практика BEPS поширена в усіх країнах, проте особливо великий вплив вона справляє на економіки, що розвиваються, де масштаби тіньової економіки надзвичайно високі. Крім того, така практика ще й підсилюється діями великих транснаціональних та міжнаціональних корпорацій. У зв'язку з

цим, країни «Великої двадцятки» спільно з міжнародною Організацією економічного співробітництва розробили План дій BEPS, що складається з п'ятнадцяти кроків протидії розмиванню податкової бази [2]. На даному етапі Україна взяла на себе зобов'язання щодо виконання частини цих кроків, що знайшло відображення у Дорожній карті реалізації плану дій BEPS, розробленої Міністерством фінансів України спільно з Національним банком [3]:

Дія 3: розкриття фізичними особами-резидентами України своєї участі в іноземних компаніях, які вони контролюють (КІК), і правила оподаткування таких компаній;

Дія 4: обмеження витрат на фінансові операції з пов'язаними особами;

Дія 6: запобігання зловживанням у зв'язку із застосуванням договорів про уникнення подвійного оподаткування;

Дія 7: запобігання штучному уникненню визнання статусу постійного представництва;

Дії 8-10: удосконалення контролю за трансфертним ціноутворенням;

Дія 13: правила звітності в розрізі країн для міжнародних груп компаній.)

Вітчизняне законодавство в цілому ґрунтується на положеннях Керівництва ОЕСР з трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових служб. Керівництво містить рекомендації щодо застосування принципу "витагнутої руки", і є міжнародною угодою по оцінці господарських операцій (торговельних, ліцензійних, комісійних та ін.) між пов'язаними контрагентами з метою оподаткування. Тобто Україна, будучи торговим партнером на світовому ринку, прийняла сталу світову практику, створену з метою однакового підходу до розрахунку ціни операції і оподаткування прибутку від такої операції.

В українському законодавстві принцип "витагнутої руки" закріплений в статті 39 Податкового кодексу України [4]. Цей принцип застосовується до операцій, які в законодавстві позначені як контрольовані. До них відносяться операції з пов'язаними компаніями - нерезидентами, і зовнішньоекономічні

операції, які здійснюються через комісіонерів. Оподаткування у таких операціях не повинно відрізнятися за процедурою справляння податків від умов, що застосовуються між непов'язаними особами у співставних неконтрольованих операціях. «Якщо умови в одній чи більше контрольованих операціях не відповідають принципу «витягнутої руки», прибуток, який був би нарахований платнику податків в умовах контрольованої операції, що відповідає зазначеному принципу, включається до оподатковуваного прибутку платника податку» [4, п.39.1.3].

Умови, за яких господарські операції відповідають принципу «витягнутої руки»: якщо операція передбачає обов'язкову оцінку майна; у разі проведення аукціону (публічних торгів), обов'язковість проведення якого визначена законом; якщо продаж (відчуження) товарів, у тому числі майна, переданого у заставу позичальником з метою забезпечення вимог кредитора, здійснюється у примусовому порядку згідно із законодавством.

Встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу «витягнутої руки» проводиться з метою перевірки правильності, повноти нарахування та сплати податку на прибуток підприємств за наступними методами: порівняння неконтрольованої ціни; порівняння ціни перепродажу; порівняння чистого прибутку; порівняння розподілення прибутку.

Реалізація мінімального стандарту BEPS (4 основних кроків), розпочата Україною у 2017 році, уже дала позитивні результати. Послідовне впровадження Плану BEPS в Україні сприятиме більш ефективному функціонуванню національної податкової системи, підвищенню культури господарської діяльності та зміцненню рейтингової позиції країни на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Почерніна Н.В., Карман С.В., Захарченко О.Г. Макроекономічна політика. Навчальний посібник / За ред. Н.В. Почерніної. Мелітополь : Видавничо-поліграфічний центр «Люкс». 2019. 378 с.

2. Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting. OECD Publishing. Paris. 2013. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264202719-en>. (дата звернення 20.04.2021)

3. Рекомендації з реалізації Плану дій з BEPS (мінімальні стандарти). Міністерство фінансів України. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2017_Roadmap_BEPS_UKRAINE_ua\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2017_Roadmap_BEPS_UKRAINE_ua(1).pdf) (дата звернення 20.04.2021)

4. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 20.04.2021)

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності країни на світовій арені є боргова політика, яку можна трактувати вузько - як «діяльність держави щодо управління боргом» [1, с. 77], або широко - як цілеспрямовану та взаємопов'язану «сукупність заходів держави щодо раціональної та ефективної мобілізації, розподілу, використання та повернення державою запозичених фінансових ресурсів» [2], яка має за мету сприяти сталому соціально-економічному розвитку та фінансовій стабільності держави.

Боргова політика держави орієнтована на сприяння стабільному економічному зростанню, забезпечення повної зайнятості на ринку праці, гальмування інфляційних процесів, формування достатніх обсягів кредитних ресурсів для розвитку підприємницької діяльності та фінансування соціальних програм, активізації припливу іноземних інвестицій тощо. В сучасних умовах державний борг є органічною складовою фінансових систем переважної більшості країн світу. В той же час, боргова політика має певні межі, оскільки витрати на обслуговування боргу депресивно позначаються на економічному становищі в країні через те, що відбувається відплив ресурсів з країни. Крім того, механізм фінансування боргу активізує «ефект витіснення» приватних інвестицій в економіці.

«Борговий механізм держави відображає сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління державним боргом, спрямованих на забезпечення потреб у додаткових фінансових ресурсах та ефективного використання залучених коштів, на забезпечення своєчасного, в повному обсязі обслуговування державного боргу» [3, с. 237].

В Україні формування державного боргу здебільшого відрізнялось безсистемністю, відсутністю раціональної боргової політики. Тому назріла

необхідність переосмислення ролі боргової політики. Основні її характеристики наведені на рис. 1.

ознаки	елементи	цілі
☐ зміст - сукупність дій держави	☐ розробка концепції боргової політики	☐ законодавче обмеження розміру державного боргу запровадження
☐ суб'єкти - державні органи	☐ створення механізму реалізації боргової політики	☐ "фіскальних правил нового покоління"
☐ об'єкт - державні боргові зобов'язання	☐ управління державним боргом	☐ оптимізація структури боргових зобов'язань
☐ цілеспрямованість - економічне зростання та сталий розвиток	☐ контроль за використанням запозичених ресурсів	☐ запровадження ефективного ризик-менеджменту

Рис. 1 Змістовна характеристика боргової політики держави

Джерело: складено автором

Одним із поширених заходів попередження зростання заборгованості держави є встановлення граничних розмірів державного боргу. За оцінками вітчизняних науковців, у 2010-2014 роках рівень боргового навантаження на економіку коливався в межах 33-39%, а «за період 2015–2018 рр. показник боргового тиску зріс більш як у 3,5 рази» [4]. У зв'язку з цим, виникла потреба розглядати ефективність боргової політики з позиції досягнення цілей боргової стратегії, які поділяються на три блоки:

1) заходи макроекономічної стабілізації та структурних ринкових перетворень, які дозволять адаптувати економіку до глобальних перетворень та забезпечити стабільне зростання;

2) заходи зменшення боргового навантаження;

3) збільшення валютних надходжень до країни.

Боргова політика повинна підпорядковуватись таким принципам боргової стратегії: безумовність; мінімізація ризиків; оптимізація структури державного

боргу; ефективність – залучення фінансових ресурсів для реалізації програм сталого розвитку; прозорість.

Список використаних джерел:

1. Почерніна Н.В., Карман С.В., Захарченко О.Г. Макроекономічна політика. Навчальний посібник / За ред. Н.В. Почерніної. Мелітополь : Видавничо-поліграфічний центр «Люкс». 2019. 378 с.
2. Trusova N.V., Karman S.V., Tereshchenko M.A., Prus Yu. O. Debt burden of the financial system of Ukraine and countries of the Eurozone: Policy of regulating of the risks. *Espacios*. 2018. Vol. 39 (39). P. 312-328
3. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов [та ін.]; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – Київ: КНТЕУ, 2015. – 376 с.
4. Trusova N.V., Yakusheva I.Ye., Zavoloka Yu.M., Yefremenko A.H., Malashenko Yu.A., Sidnenko M.V. Imperatives of functioning of the financial market of Ukraine in the global space of debt loading. *Journal of Economic Studies*. 2020. №47(7). P. 101-115.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит фінансової звітності - аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [1].

Діючим регулятором аудиту в Україні є Аудиторська палата України, що створюється і функціонує в якості незалежного самостійного органу і є юридичною особою, яка вирішує питання у сфері методологічного забезпечення та організації управління аудитом в країні. Серед повноважень Аудиторської палати України визначають зокрема:

- підвищення кваліфікаційного рівня аудиторів;
- сертифікація аудиторів, видача та оновлення ліцензії;
- застосування стандартів аудиту, кодексу професійної етики;
- ведення реєстру суб'єктів аудиторської діяльності, реєстрація аудиторів-приватних підприємців та аудиторських фірм;
- тощо.

Аудит є однією з ланок фінансового контролю. Проведення аудиторських перевірок сприяє точності фінансової інформації, підвищує ефективність оподаткування.

Становлення системи аудиту в нашій державі на сучасному етапі полягає у розв'язанні основних проблем, від яких залежить подальший розвиток ринкових відносин [2].

Серед проблем аудиту в Україні можна виділити:

- недостатня кількість кваліфікованих спеціалістів, що не сприяє поглибленню освоєння та подальшому розвитку ринку аудиторських послуг;
- відсутність аудиторських стандартів, які б забезпечили єдині критерії якості аудиту;
- відсутність типових форм для робочих документів аудитора, договорів, висновків, інше.

Наслідки цих недоліків відображаються на якості аудиторської діяльності аудиторських фірм та аудиторів-приватних підприємців на території України. У вирішенні цих питань зацікавлені не лише державні органи та клієнти, що користуються аудиторськими послугами, а й самі аудитори.

Для вирішення такого роду проблем аудиторські фірми намагаються враховувати рівень професійної компетентності своїх співробітників у вигляді кваліфікаційних вимог, що висувуються до посад, передбачених структурою їх управління. Тому фірми, які користуються високим попитом на ринку аудиторських послуг, вирізняються, у першу чергу, наявністю у штаті висококваліфікованих працівників та аудиторів зі значним професійним стажем [2].

Для подолання цих питань слід взяти напрям на розглядання міжнародного досвіду з аудиту і можливість його відображення в Україні на законодавчому рівні. Серед шляхів подолання проблем аудиту та можливих перспектив розвитку можна відокремити такі напрями, як:

- розробка механізму ціноутворення на аудиторські послуги;
- зменшення обсягів «тіньового» бізнесу;
- підвищення престижу професії аудитора, створення єдиних кваліфікаційних вимог, покращення навчання майбутніх кадрів;

- розробка єдиних методик аудиту, робочої документації.

Покращенню аудиту в Україні сприятиме лише ведення системи комплексних заходів із державною підтримкою, що будуть націлені на розвиток правового поля аудиторської діяльності, здійснення контролю рівня кваліфікації та компетентності аудиторів, якості наданих ними послуг. Забезпечення реальної незалежності аудитора та аудиторської думки, запровадження санкцій покарань для аудиторів, що відповідальні за недостовірність наданої ними інформації.

Хоча аудиторські послуги в Україні розвиваються досить швидкими темпами, існують певні проблеми. І більш детальне вивчення цих проблем може стати основою для встановлення напрямків їх розв'язання та покращенню аудиторської діяльності в Україні.

Список використаних джерел:

1. ЗАКОН УКРАЇНИ "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.
2. РОЛЬ І ПРОБЛЕМИ АУДИТУ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс] / к.е.н. Гасенко Л.В., Кузіна А.В. // Дніпродзержинський державний технічний університет – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/28_PRNT_2011/Economics/7_92172.doc.htm.